

Maja Wojciechowska

ORCID: 0000-0002-5340-3722

Instytut Filologii Polskiej

Uniwersytet Gdański

Struktura i kierunki działania IFLA w świetle strategii na lata 2019–2024

Słowa kluczowe: organizacje bibliotekarskie, IFLA, strategia, struktura, kierunki działań

Keywords: libraries, IFLA, strategy, structure, lines of action

Wstęp

Biblioteki to jedne z częściej występujących na świecie instytucji kulturalnych, które posiadają duży potencjał organizacyjny, społeczny i wiedzy. Ich kondycja i aktywność zależy od szeregu różnych czynników. Szczególne znaczenie ma działalność dużych organizacji bibliotekarskich, których celem jest informowanie społeczeństw oraz rządów o roli i znaczeniu, jakie mogą odgrywać placówki biblioteczne w rozwoju kulturalno-społecznym kraju, a także koordynowanie ich współdziałania i wybranych projektów. Jedną z największych organizacji zrzeszających bibliotekarzy, lobbującą na rzecz bibliotek, czytelnictwa, alfabetyzacji i aktywizacji społeczno-kulturalnej jest IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions). W artykule przedstawiono kierunki działań strategicznych tej organizacji oraz kluczowe inicjatywy ujęte w strategii na lata 2019–2024. Na podstawie analizy dokumentów organizacji zarysowano również rolę programów strategicznych oraz programu publikacyjnego IFLA, które przyczyniają się do rozwoju określonych obszarów uznanych za istotne dla współczesnego bibliotekarstwa.

Organizacje bibliotekarskie na świecie

Na całym świecie działają organizacje (stowarzyszenia, federacje, związki zawodowe itp.), które mają na celu reprezentowanie interesów bibliotekarzy i pracowników informacji, a także dbanie o rozwój kompetencji informacyjnych społeczeństw, wspieranie rozwoju kulturalnego, zachowanie dziedzictwa

narodowego i integrację społeczną. Są to instytucje o charakterze ogólnym, zrzeszające przedstawicieli zawodu z różnych krajów i różnych typów bibliotek, jak również organy skoncentrowane na wybranym rodzaju bibliotek lub integrujące członków z konkretnego kraju. Do organizacji zrzeszających bibliotekarzy z określonego typu bibliotek należą m.in.:

- Międzynarodowe Stowarzyszenie Bibliotekarstwa Szkolnego (ang. International Association of School Librarianship, IASL), założone w 1971 roku, zrzeszające bibliotekarzy szkolnych i osoby związane z bibliotekarstwem szkolnym – nauczycieli, wydawców książki edukacyjnej (International Association of School Librarianship, n.d.);
- Stowarzyszenie Europejskich Bibliotek Naukowych (fr. Ligue de Bibliothèques Européennes de Recherche, LIBER), założone w 1971 roku, zrzeszające członków z krajów Rady Europy – osoby związane z bibliotekarstwem naukowym oraz instytucje – biblioteki narodowe, biblioteki akademickie, biblioteki gromadzące zbiory naukowe, organizacje bibliotekarskie, firmy i konsorcja działające na rzecz bibliotek (LIBER, n.d.);
- Europejskie Biblioteki Teologiczne (fr. Bibliothèques européennes de théologie, BETH), stowarzyszenie założone w 1961 roku, stawiające sobie za cel rozwijanie bibliotekarstwa i bibliotek teologicznych w Europie (European Theological Libraries, 2021).

Druga grupa organizacji, zrzeszająca przedstawicieli zawodu z konkretnego kraju lub regionu geograficznego, to np.:

- Stowarzyszenie Bibliotek Amerykańskich (ang. *American Library Association*, ALA), założone w 1876 roku, integrujące bibliotekarzy, biblioteki oraz inne organizacje bibliotekarskie z terenu Stanów Zjednoczonych (American Library Association, n.d.);
- Australijskie Stowarzyszenie Bibliotek i Informacji (ang. Australian Library and Information Association, ALIA), powołane do życia w 1937 roku, działające w obszarze usług bibliotecznych i informacyjnych (Australian Library and Information Association, 2021);
- Europejskie Biuro Stowarzyszeń Bibliotek, Informacji i Dokumentacji (ang. European Bureau of Library Information and Documentation Associations, EBLIDA), założone w 1992 roku, wyrażające stanowisko środowiska bibliotekarskiego wobec Komisji Europejskiej (EBLIDA, n.d.);
- Informacja Elektroniczna dla Bibliotek (ang. Electronic Information for Libraries, EIFL), organizacja non-profit założona w 1999 roku, która współpracuje z bibliotekami, aby umożliwić dostęp do wiedzy w krajach rozwijających się i przechodzących transformację gospodarczą – w Afryce, krajach Azji i Pacyfiku, Europie i Ameryce Łacińskiej (Electronic Information for Libraries, n.d.);
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Litewskich (lit. Lietuvos bibliotekininkų draugija, LBD), powołane do życia w 1931 roku, zrzeszające działających na Litwie bibliografów, bibliologów i informatologów (Lietuvos bibliotekininkų draugija, n.d.). Stowarzyszenie to działa na podobnych zasadach jak inne organizacje krajowe w wielu państwach na świecie, które nie będą w tym miejscu szerzej opisywane.

W Polsce do ważniejszych organizacji bibliologiczno-informatologicznych zaliczane są:

- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (SBP), założone w 1917 roku, zrzeszające bibliotekarzy, pracowników informacji naukowej, pracowników naukowych zajmujących się bibliotekoznawstwem i informacją naukową oraz inne osoby związane z bibliotekarstwem i informacją naukową (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, b.d.);
- Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej (PTIN), powołane w 1992 roku, nastawione na integrowanie działań polskich informatologów i pracowników bibliotek, zwłaszcza naukowych i technicznych (Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej, b.d.);
- Polskie Towarzystwo Bibliologiczne (PTB), zarejestrowane w 1989 roku, skupione wokół zagadnień księgoznawczych oraz działań osób i instytucji związanych z tą tematyką (Polskie Towarzystwo Bibliologiczne, b.d.);
- Polski Związek Bibliotek (PZW), powstały w 1999 roku, zrzeszający polskich bibliotekarzy, przede wszystkim z bibliotek publicznych (Polski Związek Bibliotek, b.d.);
- Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides”, założona w 1991 roku, stowarzyszająca przedstawicieli bibliotek Kościoła katolickiego w Polsce (Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides”, b.d.).

Organizacje bibliotekarskie tworzą wzajemnie powiązaną ze sobą sieć współpracy i wsparcia, integrują bibliotekarzy oraz przedstawicieli pokrewnych zawodów, instytucje biblioteczne oraz inne stowarzyszenia i związki. Jak pisze Natalia Pamuła-Cieślak: „należą one do tzw. trzeciego sektora – organizacji pozarządowych, działających społecznie i nie dla zysku. Rolą takich zbiorowości jest przede wszystkim budowa kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich oraz mobilizacja grup społecznych i jednostek do większej aktywności różnego typu” (Pamuła-Cieślak, 2019, s. 574). W Polsce i za granicą organizacje te są również często odpowiedzialne za dystrybuowanie wiedzy specjalistycznej w postaci tekstów w publikowanych przez nie czasopiśmiech fachowych, naukowych i różnego rodzaju opracowaniach zawodowych. Wspierają także lub inicjują prace normalizacyjne związane z książką i informacją. Są ponadto autorami i beneficjentami różnych programów kulturalnych i społecznych.

Najważniejszą i najbardziej rozpoznawalną organizacją bibliotekarską na świecie jest Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich – IFLA, która zostanie opisana w dalszej części artykułu.

IFLA – cele działalności

IFLA – Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich (ang. International Federation of Library Associations and Institutions) – jest wiodącym organem międzynarodowym reprezentującym interesy bibliotekarzy,

czytelników i bibliotek. Czuwa nad zapewnianiem dostępu do rzetelnej informacji poprzez budowanie efektywnego i dostępnego systemu usług informacyjnych na całym świecie. Dzięki koordynacji prac wielu stowarzyszeń, instytucji, bibliotek oraz osób indywidualnych dąży do rozwijania kompetencji informacyjnych i kulturowych w wielu krajach, zwłaszcza w tych, które potrzebują wsparcia w tym zakresie. Jak można przeczytać w jej dokumentach: IFLA działa zarówno w celu reprezentowania bibliotek na arenie międzynarodowej, jak i wzmacniania zdolności stowarzyszeń członkowskich, instytucji i osób fizycznych do popierania i dostarczania usług bibliotecznych i informacyjnych, które poprawiają jakość życia. Organizacja ta to „globalny głos bibliotek” (IFLA, 2020).

IFLA została założona w 1927 roku w Edynburgu w Szkocji, zaś obecnie jej siedziba znajduje się w Hadze w Holandii. Liczba członków Federacji systematycznie rośnie. Obecnie zarejestrowanych jest 1447 członków ze 155 krajów (IFLA, 2019a), podczas gdy w 2014 roku było ich 1396 (Wojciechowska, 2017, s. 251). Dzięki dorocznym kongresom organizowanym na różnych kontynentach członkowie mają szansę wymieniać się doświadczeniami, inicjować międzynarodowe projekty oraz formułować wspólną politykę w obszarze zapewniania dostępu do informacji na świecie, a także poznawać kulturę kraju goszczącego. W 2014 roku we Francji miał miejsce 80. Kongres IFLA (Wojciechowska, 2014), zaś w roku 2017 organizacja świętowała 90. rocznicę powstania (wówczas kongres odbył się w Polsce, we Wrocławiu). Ponadto organizuje ona liczne mniejsze spotkania i konferencje.

Sama IFLA prezentowana jest jako niezależna, międzynarodowa, pozarządowa organizacja non-profit, której głównymi celami są:

- promowanie wysokich standardów świadczenia usług bibliotecznych i informacyjnych;
- zachęcanie do dostrzegania wartości dobrych usług bibliotecznych i informacyjnych;
- reprezentowanie interesów swoich członków na całym świecie (IFLA, 2021b).

- Wśród wartości uważanych za kluczowe w działalności IFLA można wyróżnić:
- wspieranie zasady wolności dostępu do informacji, idei i dzieł oraz wolności słowa wyrażonej w artykule 19 *Powszechnej deklaracji praw człowieka*;
  - przekonanie, że ludzie, społeczności i organizacje potrzebują powszechnego i sprawiedliwego dostępu do informacji, pomysłów i dzieł – dla ich dobrobytu społecznego, edukacyjnego, kulturowego, demokratycznego i gospodarczego;
  - przekonanie, że świadczenie wysokiej jakości usług bibliotecznych i informacyjnych pomaga zagwarantować taki dostęp;
  - zobowiązanie do umożliwienia wszystkim członkom Federacji angażowania się i czerpania korzyści z jej działalności bez względu na obywatelstwo, niepełnosprawność, pochodzenie etniczne, płeć, położenie geograficzne, język, filozofię polityczną, rasę lub religię (IFLA, 2021b).

IFLA stara się nawiązywać stosunki z innymi organizacjami międzynarodowymi działającymi na pokrewnych polach oraz uczestniczyć w projektach i programach międzynarodowych (Wojciechowska, 2019, s. 274–276). Federacja

współpracuje m.in. z UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), ONZ (United Nations), ICSU (International Council of Scientific Unions), WIPO (World Intellectual Property Organization), ISO (International Organization for Standardization), WTO (World Trade Organization), posiadając w tych organizacjach status obserwatora lub pełniąc inne formalne funkcje. Sama również przyznaje status doradczy wielu organizacjom. Należą do nich m.in.: IPA (International Publishers Association), ICA (International Council on Archives), ICOM (International Council of Museums), ICOMOS (International Council on Monuments and Sites), ICBS (International Committee of the Blue Shield).

Struktura IFLA w 2021 roku

IFLA posiada rozbudowaną strukturę organizacyjną, która ma na celu regulowanie działań podejmowanych w 150 krajach członkowskich. Obecna struktura została wprowadzona w 2008 roku i obejmuje:

- Walne Zgromadzenie Członków (ang. The General Assembly of Members), które jest najwyższym organem zarządzającym, składającym się z delegatów członków z prawem głosu. Zwykle spotyka się każdego roku na kongresie, podczas którego wybierani są prezes i członkowie Rady Zarządzającej. Bierze również pod uwagę uchwały (ogólne oraz dotyczące samego zawodu), które po zatwierdzeniu są zazwyczaj przekazywane do Komitetu Wykonawczego i Komisji Zawodowej w celu podjęcia odpowiednich działań;
- Radę Zarządzającą (ang. Governing Board), która jest odpowiedzialna za kierowanie IFLA, zgodnie z wytycznymi zatwierdzonymi przez Zgromadzenie. Zarząd składa się z prezesa, przewodniczącego-elekta, dziesięciu członków wybieranych bezpośrednio (drogą pocztową i/lub elektroniczną, co dwa lata) oraz sześciu pośrednio wybieranych członków Komisji Zawodowej (przez grupy zawodowe poprzez sekcje i wydziały oraz przewodniczących Sekcji Zarządzania Stowarzyszeniami Bibliotekarskimi). Rada Zarządzająca zbiera się trzy razy w roku, w tym raz podczas dorocznego kongresu IFLA;
- Komitet Wykonawczy (ang. Executive Committee) – ma delegowaną przez Radę Zarządzającą odpowiedzialność wykonawczą do nadzorowania kierowaniem IFLA między posiedzeniami tej Rady i w ramach ustalonej przez nią polityki. Komitet składa się z prezesa, prezydenta-elekta, skarbnika, przewodniczącego Komisji Zawodowej, dwóch członków Rady Zarządzającej;
- Komisję Zawodową (ang. Professional Committee), której obowiązkiem jest zapewnienie koordynacji pracy wszystkich jednostek IFLA odpowiedzialnych za działalność zawodową, polityki i programy. Komisja, podobnie jak Rada Zarządzająca, spotyka się trzy razy w roku, w tym raz podczas dorocznego kongresu IFLA.

Ponadto w ramach IFLA działa 45 sekcji tematycznych pogrupowanych w pięć oddziałów nazywanych dywizjami. Wszyscy członkowie IFLA są uprawnieni do rejestracji w wybranych przez siebie sekcjach. Po zarejestrowaniu członkowie z prawem głosu mogą nominować specjalistów do Stałego Komitetu Sekcji, w których są zarejestrowani. Stały Komitet to kluczowa grupa profesjonalistów, którzy opracowują i monitorują program sekcji. W tabeli nr 1 zaprezentowano strukturę sekcji.

Tabela 1

Sekcje w ramach IFLA

Oddziały	Sekcje należące do oddziału	Powiązane programy strategiczne i komisje	Powiązane agendy (Special Interest Groups)
1	2	3	4
Dział sekcji typów bibliotek (Division of Library Types)	<ul style="list-style-type: none"> – Sekcja Bibliotek Akademickich i Naukowych – Sekcja Bibliotek Sztuk Pięknych – Sekcja Bibliotek Rządowych – Sekcja Bibliotek Medycznych i Biologicznych – Sekcja Bibliotek Prawnych – Sekcja Bibliotek Obsługujących Osoby z Niepełnosprawnością Czytelniczą – Sekcja Bibliotek i Ośrodków Informacji Parlamentarnej – Sekcja Bibliotek Metropolitalnych – Sekcja Bibliotek Narodowych – Sekcja Bibliotek Publicznych – Sekcja Bibliotek Szkolnych – Sekcja Bibliotek Nauk Ścisłych i Technicznych – Sekcja Bibliotek Nauk Społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – Komisja do spraw Standardów (Committee on Standards) 	<ul style="list-style-type: none"> – Evidence for Global and Disaster Health (Health and Biosciences Libraries) – National Organizations and International Relations (National Libraries Section) – Religions: Libraries and Dialogue (Social Science Libraries Section)
Dział sekcji do spraw kolekcji bibliotecznych (Division of Library Collections)	<ul style="list-style-type: none"> – Sekcja Gromadzenia i Rozwoju Kolekcji – Sekcja Kolekcji Multimedialnych i Audiowizualnych – Sekcja Dostarczania Dokumentów i Udostępniania Zasobów – Sekcja do spraw Zrównoważonego Rozwoju Środowiska i Bibliotek – Sekcja Genealogii i Historii Lokalnej – Sekcja Informacji Rządowej i Dokumentów Oficjalnych – Sekcja Nowych Mediów – Sekcja Konserwacji i Zachowania Zbiorów – Sekcja Książek Rzadkich i Zbiorów Specjalnych – Sekcja Czasopism i Wydawnictw Ciągłych 	<ul style="list-style-type: none"> – Ochrona i Konserwacja (Preservation and Conservation) – Komisja do spraw Standardów (Committee on Standards) 	<ul style="list-style-type: none"> – LGBTQ Users (Acquisition and Collection Development) – Library Publishing (Acquisition and Collection Development)

cd. tabeli 1

1	2	3	4
Dział sekcji usług bibliotecznych (Division of Library Services)	<ul style="list-style-type: none"> – Sekcja Bibliograficzna – Sekcja Katalogowania – Sekcja do spraw Ludności Rdzennej – Sekcja Edukacji Informacyjnej – Sekcja Technologii Informacyjnej – Sekcja Zarządzania Wiedzą – Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży – Sekcja Usług Bibliotecznych dla Ludności Wielokulturowej – Sekcja Usług Bibliotecznych dla Użytkowników ze Specjalnymi Potrzebami – Sekcja Alfabetyzacji i Czytelnicstwa – Sekcja Usług Informacyjnych – Sekcja Kolekcji Dziedziny 	<ul style="list-style-type: none"> – UNIMARC – Komisja do spraw Standardów (Committee on Standards) 	<ul style="list-style-type: none"> – Big Data (Information Technology Section) – Digital Humanities – Digital Scholarship (Knowledge Management Section)
Dział sekcji wsparcia zawodowego bibliotekarzy (Division of Support of the Profession)	<ul style="list-style-type: none"> – Sekcja Stałego Rozwoju Zawodowego i Podnoszenia Kwalifikacji w Miejscu Pracy – Sekcja Edukacji i Doskonalenia Zawodowego – Sekcja Budynków i Wyposażenia Bibliotecznego – Sekcja Teorii i Badań Bibliotecznych – Sekcja Zarządzania i Marketingu – Sekcja Zarządzania Stowarzyszeniami Bibliotekarskimi – Sekcja Statystyki i Ewaluacji 	<ul style="list-style-type: none"> – Komisja do spraw Wolności Dostępu do Informacji i Wolności Wypowiedzi (Committee on Freedom of Access to Information and Freedom of Expression, FAIFE) – Komisja do spraw Praw Autorskich i Innych Kwestii Prawnych (Committee on Copyright and other Legal Matters, CLM) – Komisja do spraw Standardów (Committee on Standards) 	<ul style="list-style-type: none"> – Library History (Library Theory and Research Section) – New Professionals (Management of Library Associations Section) – Women, Information and Libraries Special Interest Group (Management of Library Associations Section) – LIS Education in Developing Countries (Education and Training Section)
Dział sekcji regionalnych (Division of Regions)	<ul style="list-style-type: none"> – Sekcja Afryki – Sekcja Azji i Oceanii – Sekcja Ameryki Łacińskiej i Karaibów 	<ul style="list-style-type: none"> – Program Rozwoju Bibliotek (Library Development Programme, LDP) – Komisja do spraw Standardów (Committee on Standards) 	<ul style="list-style-type: none"> – Access to Information Network – Africa (ATINA) (Africa Section)

Źródło: opracowanie własne na podstawie IFLA (2019a).

Na szczególną uwagę zasługują działania regionalne podejmowane w ramach struktur IFLA. W Wydziale do spraw Działalności Regionalnej powstały trzy sekcje regionalne: Sekcja Afryki, Azji i Oceanii oraz Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Sekcje te zajmują się wszystkimi aspektami usług bibliotecznych i informacyjnych w swoich regionach. Promują działania IFLA i ściśle współpracują z biurami regionalnymi IFLA, zlokalizowanymi w Pretorii w RPA, Singapurze i Buenos Aires w Argentynie. W 2021 roku wyłoniono trzy kolejne sekcje (Europy, Bliskiego Wschodu i Ameryki Północnej).

W ramach IFLA mogą być również tworzone tymczasowe i nieformalne grupy szczególnych zainteresowań (tzw. Special Interest Groups), które umożliwiają podejmowanie określonych kwestii zawodowych, społecznych lub kulturowych. Grupy szczególnych zainteresowań mogą być tworzone na dwa lata, z możliwością przedłużenia (muszą być sponsorowane przez sekcję). Grupy, które cieszą się dużym zainteresowaniem, przekształcane są w regularnie działające sekcje.

Jak podaje IFLA (2021b), około 60% dochodów organizacji pochodzi ze składek członkowskich. Inne źródła dochodu obejmują: sprzedaż publikacji, wkłady pieniężne i rzeczowe od partnerów korporacyjnych, dotacje od fundacji i agencji rządowych. Programy strategiczne realizowane przez Federację są wspierane przez granty od międzynarodowych agencji finansujących oraz darowizny i wkłady rzeczowe bibliotek krajowych i uniwersyteckich oraz stowarzyszeń krajowych.

Efektami prac w sekcjach oraz w całej Federacji są często różnego rodzaju publikacje: naukowe monografie i artykuły, materiały pokonferencyjne, raporty, ekspertyzy, narzędzia oraz inne opracowania. Wśród najważniejszych wymienić należy:

- *IFLA Journal* – kwartalnik naukowy, którego wydawcą jest SAGE. Każdy numer zawiera recenzowane artykuły na temat usług bibliotecznych i informacyjnych oraz kwestii społeczno-politycznych i ekonomicznych, które mają wpływ na dostęp do informacji za pośrednictwem bibliotek. Do tej pory ukazało się 46 roczników czasopisma. Każdy rocznik składa się z czterech numerów, w których publikowane są badania, studia przypadków, eseje przygotowane przez autorów z całego świata (IFLA, 2021a);
- Raport roczny – *IFLA Annual Report* – przedstawiający wyniki IFLA w poprzednich latach;
- Seria *IFLA Publication Series* – publikowana przez głównego wydawcę publikacji IFLA – De Gruyter w Berlinie – prezentuje sposoby, za pomocą których biblioteki, centra informacyjne i specjaliści do spraw informacji na całym świecie mogą realizować swoje cele, wywierać wpływ jako grupa, chronić swoje interesy i znajdować rozwiązania globalnych problemów. Tomy są dostępne w wersji drukowanej i elektronicznej. Do połowy 2021 roku ukazało się 180 tytułów, które publikowane są dwa–trzy razy w roku;
- Seria *IFLA Professional Reports* – zawiera raporty i wytyczne dotyczące najlepszych praktyk. Pojawiają się w niej również wskazówki na temat wdrażania standardów i wytycznych IFLA, raporty z projektów, publikacje na temat

aktualnych trendów w praktyce zawodu bibliotekarza. Część z nich, w celu lepszego upowszechnienia, publikowana jest na licencji Creative Commons. Do połowy 2021 roku ukazało się 137 numerów;

- *IFLA Series on Bibliographic Control* – seria powiązana z programem UNIMARC, prezentująca wyniki prac nad standardami bibliograficznymi. Do 2021 roku ukazało się w niej 45 tomów;
- *Global Studies in Libraries and Information* – to monografie naukowe tworzone i recenzowane przez czołowych specjalistów i naukowców z całego świata. Służą jako narzędzie do profesjonalnej i naukowej komunikacji w obszarze szybko rozwijającej się dziedziny bibliotekoznawstwa i informatologii.

Ponadto IFLA oferuje szereg innych publikacji, w tym tomy bądź raporty niepublikowane w ramach żadnej z ww. serii.

Programy strategiczne IFLA

IFLA w ramach swojej działalności wyznacza kluczowe dla jej celów programy strategiczne. Obejmują one przede wszystkim kwestie wspólne dla bibliotek i usług informacyjnych na całym świecie. Cele i projekty programów strategicznych, kierowane przez wspomnianą już Komisję Zawodową (Professional Committee), odnoszą się do programu samej Federacji oraz priorytetów oddziałów i sekcji.

W tym miejscu wymienić należy Program Rozwoju Bibliotek (Library Development Programme, LDP), który skoncentrowany jest na szerokim zakresie problemów, zwłaszcza specyficznych dla krajów rozwijających się, choć nie tylko.

Pozostałe programy dotyczą bieżących, ważnych na arenie międzynarodowej zagadnień. Są to m.in.:

- ochrona i konserwacja (Preservation and Conservation, PAC). Jego zadaniem jest zapewnienie przechowywania publikowanych i niepublikowanych materiałów bibliotecznych oraz archiwalnych we wszystkich formatach, w dostępnej formie tak długo, jak to możliwe, przy założeniu, że ochrona ma zasadnicze znaczenie dla przetrwania i rozwoju kultury i nauki. Współpraca międzynarodowa ma tu kluczowe znaczenie, każdy kraj zaś musi przyjąć odpowiedzialność za ochronę swoich publikacji;
- IFLA UNIMARC – został utworzony w 2003 roku jako program odpowiedzialny za utrzymanie i rozwój formatu MARC (UNIMARC), pierwotnie stworzonego przez IFLA w celu ułatwienia międzynarodowej wymiany danych bibliograficznych;
- Komisja do spraw Standardów IFLA (Committee on Standards), która koordynuje prace nad normami w ramach i poza IFLA oraz wspiera działania normalizacyjne w jednostkach IFLA, głównie w sekcjach.

Strategia IFLA na lata 2019–2024

Od 2019 roku obowiązuje nowa strategia IFLA przewidziana na lata 2019–2024 (IFLA, 2019). Jest to dokument sygnalizujący główne cele i obszary działań Federacji. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że główną troską organizacji, poza zapewnieniem dostępu do bibliotek w krajach rozwijających się, jest to, aby instytucje te stały na straży dystrybuowania społeczeństwu obiektywnych, pozbawionych wpływów politycznych, wolnych od zniekształceń i rzetelnych informacji. Jak można przeczytać na stronie IFLA: „W szybko zmieniającym się świecie dostęp do informacji i umiejętności ich wykorzystywania są źródłem inspiracji, innowacji i wolności. Jeśli jednak chcemy, aby jutro było równie sprawiedliwe, musimy zapewnić każdemu możliwość korzystania z możliwości, jakie niosą ze sobą informacje. Dlatego silne i efektywne biblioteki są ważne dla społeczności, którym służą – naukowców, decydentów, studentów, zwykłych obywateli. W związku z tym IFLA potrzebuje ambitnej strategii – takiej, która łączy i nadaje ramy współpracy” (IFLA, 2020).

Strategia na lata 2019–2024 została zatwierdzona przez Radę Zarządzającą IFLA 12 kwietnia 2019 roku, zaś publicznie zaprezentowano ją na dorocznym kongresie w Atenach w Grecji w sierpniu 2019 roku. Jest to dokument wynikający z wizji organizacji – *IFLA Global Vision*. Prace na tym dokumencie zapoczątkowano w marcu 2017 roku, angażując do dyskusji dziesiątki tysięcy pracowników bibliotek i pracowników informacji z ponad 190 krajów. Wyodrębniono w nim cztery strategiczne kierunki działań:

1. Wzmocnienie głosu bibliotek w globalnej perspektywie.
2. Inspirowanie i ulepszanie praktyki zawodowej.
3. Łączenie się i wspólne wzmacnianie działań.
4. Optymalizowanie funkcjonowania IFLA.

Są to ramy, wokół których wszyscy mogą opracowywać własne działania w celu osiągnięcia wspólnej wizji, która zakłada, że: „Silna i zjednoczona społeczność biblioteczna wzmacnia wykształcone, dobrze poinformowane i uczestniczące społeczeństwa” (IFLA, 2019). Cztery kierunki strategiczne i szesnaście inicjatyw kluczowych mają nadawać kierunek indywidualnym działaniom, które są konieczne, by przekształcać i rozwijać sektor bibliotek. Poniżej przedstawiono obszary kierunków strategicznych, zaś w tabeli 2 treść kluczowych inicjatyw.

Pierwszy kierunek strategiczny IFLA – wzmocnienie głosu bibliotek w globalnej perspektywie

Słuchamy i rozumiemy priorytety całej dziedziny, a także wzmacniamy przesłanie, opowiadając się za bibliotekami i ich wartościami na poziomie globalnym i regionalnym. Mówimy z wnikliwością, pewnością i autorytetem na temat odpowiednich polityk, zapewniając, że biblioteki są rozpoznawane

i wspierane jako krytyczne zasoby społeczności niezbędne do realizacji programów rozwoju. Budujemy silną obecność w międzynarodowych organizacjach i spotkaniach jako ceniony partner.

Drugi kierunek strategiczny IFLA – inspirowanie i ulepszanie praktyki zawodowej

Inspirujemy profesję bibliotekarską poprzez przyszłościowe myślenie i zachęcanie do nowych i obiecujących podejść. Wspieramy rozwój bibliotek dzięki standardom, wytycznym i najlepszym praktykom. Zapewniamy narzędzia i zasoby niezbędne do wzmacniania społeczności, ułatwiania wspólnych działań oraz wspierania innowacyjnych programów. Pracujemy, aby chronić i rozwijać światowe dziedzictwo kulturowe we wszystkich jego różnorodnych formach, w tym w ujęciu tradycyjnym, historycznym, autochtonicznym i współczesnym.

Trzeci kierunek strategiczny IFLA – łączenie się i wspólne wzmacnianie działań

Jesteśmy ośrodkiem dialogu i działania. Jesteśmy siłą napędową połączonego i zharmonizowanego sektora bibliotek, charakteryzującego się prawdziwym duchem współpracy, w którym żaden bibliotekarz nie pozostaje w tyle. Łączymy pasje, zapewniamy platformy współpracy i umożliwiamy innowacje, naukę oraz rozwój zawodowy na wszystkich poziomach. W ten sposób odpowiadamy na obecne wyzwania i możliwości, a także umożliwiamy bibliotekom dostarczanie wysokiej jakości usług, które spełniają potrzeby społeczności, a także wspieramy umiejętność czytania i pisanie, innowacje, ochronę dziedzictwa i dostęp do informacji dla wszystkich użytkowników.

Czwarty kierunek strategiczny IFLA – optymalizowanie funkcjonowania IFLA

Maksymalizujemy naszą zdolność do wypełniania naszych misji w teraźniejszości i w przyszłości. Przygotowujemy się na dalsze działania, opracowując ambitne, ale realistyczne plany trwałej stabilności i zrównoważonego rozwoju. Kluczem do tego są wysiłki na rzecz wzrostu i dywersyfikacji naszego członkostwa, wzmacniania naszej obecności w regionie i aktywnego angażowania członków poprzez skuteczne struktury zawodowe i szeroką gamę możliwości wolontariatu. Zwiększymy naszą widoczność i zapewnimy wydajne, efektywne i innowacyjne usługi oraz wsparcie (IFLA, 2019).

Tabela 2

Kluczowe inicjatywy w ramach strategicznych kierunków IFLA na lata 2019–2024

1. Wzmocnienie głosu bibliotek w globalnej perspektywie		
1.1.	Pokaż siłę bibliotek w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju	Jako podstawę skutecznego wspierania bibliotek stworzymy wysokiej jakości narzędzia o dużym wpływie, które pokażą odbiorcom zewnętrznym wkład bibliotek w rozwój we wszystkich jego wymiarach
1.2.	Zbuduj silną obecność w międzynarodowych organizacjach i na spotkaniach jako ceniony partner	Będziemy wzmacniać nasze powiązania z kluczowymi instytucjami międzynarodowymi, aby kształtować prawa, wytyczne i programy, które będą korzystne dla bibliotek. Przyjmujemy strategiczne, długoterminowe podejście i zbudujemy naszą reputację jako kluczowego partnera
1.3.	Współpracuj ze stowarzyszeniami bibliotecznymi i bibliotekami, aby zidentyfikować kluczowe kwestie prawne i wyzwania związane z finansowaniem ich pracy i opowiadaj się za działaniami	Ścisłe współpracując z członkami, wzmocnimy nasze zrozumienie i zdolność do wspierania rzecznictwa w priorytetowych obszarach na poziomie krajowym i regionalnym, w tym umiejętności czytania i pisania, uczenia się, innowacji oraz dostępu do wiedzy i dziedzictwa kulturowego. Osiągniemy to poprzez bezpośrednie zaangażowanie, poradnictwo i wysokiej jakości materiały promocyjne
1.4.	Kształtuj opinię publiczną i debatę na temat otwartego dostępu i wartości bibliotecznych, w tym wolności intelektualnej i praw człowieka	Zapewnimy praktyczne i intelektualne przywództwo, aby wspierać otwarty dostęp i szerzenie wartości z obszaru naszej dziedziny. Naszym celem jest ułatwienie zrozumienia roli bibliotek jako orędowników wolności intelektualnej, zachęcanie do refleksji, koordynowanie działań i prowadzenie działań zewnętrznych
2. Inspirowanie i ulepszanie praktyki zawodowej		
2.1.	Twórz, komunikuj i rozpowszechniaj kluczowe zasoby i materiały, które inspirują profesję bibliotekarską	Umocnimy naszą pozycję jako ośrodka autorytatywnych i oryginalnych badań oraz źródeł dotyczących bibliotek i krajobrazu informacyjnego. Udostępnimy aktualne dane, spostrzeżenia i innowacyjne pomysły, które stanowią niezbędną podstawę do myślenia o bibliotekach, a także kluczowe raporty, które katalizują innowacje
2.2.	Regularnie prowadź wysokiej jakości kampanie informacyjne i inne formy komunikacyjne, aby zaangażować i pobudzić do działania biblioteki	Nasza regularna komunikacja sprzyja aktywnym postawom w zawodzie, rzuca wyzwanie obecnym strukturom i zachowaniom oraz daje bibliotekom na całym świecie zrozumienie, entuzjazm i narzędzia do podejmowania działań
2.3.	Opracuj standardy, wytyczne i inne materiały, które najlepiej sprzyjają profesjonalnym praktykom	Jako najbardziej reprezentatywna międzynarodowa organizacja biblioteczna opracujemy standardy, wytyczne i inne dokumenty, które pozwolą wszystkim typom bibliotek na całym świecie doskonalić praktyki i przystosowywać się do zmieniającego się świata, nadszyc za nowymi technologiami i dostosowywać je do oczekiwań użytkowników
2.4.	Zapewnij narzędzia i infrastrukturę wspierającą pracę bibliotek	Będziemy wspierać pracę bibliotekarzy na całym świecie poprzez dobrze zaprojektowane praktyczne narzędzia i platformy w unikalnych obszarach, które przyczynią się do skutecznego świadczenia usług i realizacji misji bibliotecznych

cd. tabeli 2

3. Łączenie się i wspólne wzmocnianie działań		
3.1.	Zapewnij doskonałe możliwości nawiązywania kontaktów twarzą w twarz i uczenia się	Zmaksymalizujemy potencjał bibliotek jako fizycznych miejsc spotkań służących integracji i przełamywaniu barier dzięki współpracy, umożliwiając dostęp do nowych spostrzeżeń i wiedzy oraz promując dzielenie się pomysłami
3.2.	Obsługuj wirtualne sieci i połączenia	Będziemy rozwijać ducha ciągłej współpracy w obszarze działań bibliotek poprzez wirtualne narzędzia sieciowe, które umożliwią każdemu bibliotekarzowi zaangażowanie się w globalną rozmowę
3.3.	Wzmocnij sektor bibliotek na poziomie krajowym i regionalnym	Zwiększymy zdolność sektora bibliotek do realizacji działań dostosowanych do cech i wymagań regionalnych i krajowych poprzez wzmocnienie stowarzyszeń, instytucji i sieci bibliotecznych na wszystkich poziomach
3.4.	Zapewnij ukierunkowaną naukę i rozwój zawodowy	Zapewnimy różnorodne możliwości uczenia się, które zaktualizują obecne praktyki. Stworzymy zdolność do angażowania się i oceny społeczności, uczynimy każdego bibliotekarza adwokatem oraz rozwinimy i połączymy liderów przyszłości
4. Optymalizowanie funkcjonowania IFLA		
4.1.	Wspieraj długoterminową płynność finansową i stabilność organizacji	Będziemy planować przyszłość, opracowując strategię finansowe i opcje długoterminowej stabilności, opierając się na silnym zrozumieniu potencjalnych partnerstw i zdolności do wykorzystywania nowych możliwości
4.2.	Skutecznie zmobilizuj nasze zasoby ludzkie i sieci	Zmaksymalizujemy potencjał wszystkich naszych pracowników i będziemy zachęcać do zmian i innowacji poprzez dynamiczne jednostki i struktury, wysoko wydajny zespół centralny, efektywne biura regionalne, centra językowe oraz atrakcyjne i zróżnicowane możliwości wolontariatu
4.3.	Zwiększaj, dywersyfikuj i angażuj nasze członkostwo	Umocnimy naszą pozycję jako najbardziej reprezentatywnej organizacji bibliotecznej na świecie poprzez strategię członkostwa, która promuje różnorodność, zaangażowanie i działanie. Jesteśmy rozpoznawalni jako organizacja, która słucha i odpowiada na oczekiwania swoich członków
4.4.	Zwiększ naszą widoczność dzięki doskonałej i innowacyjnej komunikacji	Wzmocnimy naszą markę i zdolność do dostarczania wysokiej jakości, wpływowych i angażujących komunikatów dostosowanych do potrzeb globalnej społeczności bibliotecznej i informacyjnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie IFLA (2019b).

Dokument strategii rozsyłany do wszystkich członków IFLA kończy się znaczącym hasłem: „Jesteś kluczem do rozwoju naszej strategii i kluczem do jej sukcesu. Działaj!” (IFLA, 2019b). Słowa te wskazują na silne dążenie IFLA do mocnego angażowania swoich członków w sprawy organizacji. Proces formułowania strategii związany był z konsultacjami, w ramach których każdy członek organizacji miał prawo głosu i był zachęcany do jego wyrażenia. Finalny dokument stanowi owoc tych dyskusji. Widać w nim wyraźnie przewijające się sformułowania, wskazujące, że IFLA wspiera i prowadzi swoich członków, ale to oni stanowią siłę sprawczą tej organizacji. Ponieważ Federacja ma globalny

zasięg działania, musi liczyć na aktywność bibliotekarzy z bibliotek reprezentujących wiele państw, nieraz zupełnie odmiennych pod kątem kulturowym czy społecznym, w tym przedstawicieli bibliotek lokalnych, reprezentantów innych zawodów związanych z książką, a nawet wolontariuszy. Bez ich zaangażowania nie może być mowy o rozwoju usług biblioteczno-informacyjnych, narzędzi pracy, zarządzania czy o realizowaniu projektów.

Bibliografia

- American Library Association (2021). *About ALA*, [online]. Access: www.ala.org/aboutala/1876-0 [10.10.2021].
- Australian Library and Information Association (2021). *About ALIA*, [online]. Access: <https://www.alia.org.au/about-alia> [10.10.2021].
- EBLIDA (2021). *About Eblida*, [online]. Access: <http://www.eblida.org/about-eblida/> [10.10.2021].
- Electronic Information for Libraries (2021). *About*, [online]. Access: <https://www.eifl.net/page/about> [10.10.2021].
- European Theological Libraries (2021). *About us*, [online]. Access: <https://beth.eu/about-us/> [10.10.2021].
- Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides” (2021). *Informacje o Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”*, [online]. Dostęp: z <https://www.fides.org.pl/index.php/o-federacji> [10.10.2021].
- IFLA (2019a). *About IFLA*, [online]. Access: <https://www.ifla.org/about> [10.10.2021].
- IFLA (2019b). *IFLA Strategy 2019–2024*, [online]. Access: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/gb/strategic-plan/ifla-strategy-2019-2024-en.pdf> [10.10.2021].
- IFLA (2020). *IFLA Annual Report 2019*. Hague: IFLA.
- IFLA (2021a). *IFLA Journal*, [online]. Access: <https://journals.sagepub.com/home/ifla> [10.10.2021].
- IFLA (2021b), [online]. Dostęp: <https://www.ifla.org/> [10.10.2021].
- International Association of School Librarianship (2021). *About IASL*, [online]. Access: <https://iasl-online.org/about/index.html> [10.10.2021].
- LIBER (2021). *About us*, [online]. Access: <https://libereurope.eu/about-us/> [10.10.2021].
- Lietuvos bibliotekininkų draugija (2021). *Apie mus*, [online]. Access: <https://www.lbd.lt/apie-mus/> [10.10.2021].
- Pamuła-Cieślak, Natalia (2019). Rola stowarzyszeń bibliotekarskich w rozwoju bibliotek i społeczeństwa. W: Wojciechowska, Maja (red.), *Zarządzanie biblioteką*. Warszawa: Wydawnictwo SBP, 574–593.
- Polski Związek Bibliotek (2021). *O nas*, [online]. Dostęp: <http://www.polskizwiazekbibliotek.pl/pl/pzb/o-nas> [10.10.2021].
- Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Oddział Wrocławski (2021). *Historia Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego*, [online]. Dostęp: <https://ptbwroc.wordpress.com/2015/11/07/55/> [10.10.2021].
- Polskie Towarzystwo Informatyki (2021). *O nas*, [online]. Dostęp: <https://www.ptin.us.edu.pl/WP/pl/o-nas/> [10.10.2021].
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (2021). *O SBP*, [online]. Dostęp: <http://www.sbp.pl/sbp/dzialalnosc> [10.10.2021].
- Wojciechowska, Maja (2014). 80. Kongres IFLA (Lyon, 16–22 sierpnia 2014 r.). *Toruńskie Studia Bibliologiczne*, 2, 252–255.
- Wojciechowska, Maja (2017). Kształtowanie jakości usług bibliotecznych poprzez wsparcie profesjonalnych organizacji bibliotekarskich. Na przykładzie IFLA. W: Wojciechowska, Maja (red.), *Zarządzanie jakością w bibliotece*. Warszawa: Wydawnictwo SBP, 251–260.
- Wojciechowska, Maja (2019). Działalność IFLA na rzecz współpracy międzynarodowej i realizacji projektów międzyinstytucjonalnych. Przykład programu Organizacji Narodów Zjednoczonych: Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. W: Federowicz-Kruszewska, Małgorzata, Cyrklaff-Gorczyca, Magdalena, i Kruszewski, Tomasz (red.). *W świecie bibliologii i informatologii. Księga dedykowana Profesor Bronisławie Woźniczce-Paruzel w 70. rocznicę urodzin*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 273–290.

Streszczenie

W artykule przedstawiono największą międzynarodową organizację bibliotekarską – Międzynarodową Federację Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich – IFLA. Skupiono się na jej aktualnej strukturze, tj. na podziale na agendy obowiązującym w 2021 roku, oraz na kierunkach działań strategicznych i kluczowych inicjatywach ujętych w strategii na lata 2019–2024. Ponadto zarysowano rolę programów strategicznych oraz programu publikacyjnego IFLA. Informacje przedstawione w artykule zostały zaczerpnięte z dokumentów IFLA oraz publikacji drukowanych i danych zamieszczonych na stronie internetowej organizacji.

Structure and directions of the IFLA in light of the 2019–2024 strategy

Summary

This paper presents the world's largest library organisation – the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) with a particular focus on its current structure, i.e. the 2021 agendas and the strategic activities and key initiatives in the 2019–2024 strategy. The role of the IFLA's strategic programmes and the publications programme is also discussed. The information presented in the paper comes from IFLA documents, printed publications and the Federation's website.

